

CENTAR ZA ŽENSKE STUDIJE
BEOGRAD

2023

GODIŠNJI
IZVEŠTAJ
O RADU

SADRŽAJ

1

UVOD

2

PROJEKTI

3

PROGRAM ORGANIZACIJE RADA

4

PRILOZI I LINKOVI

Uvod

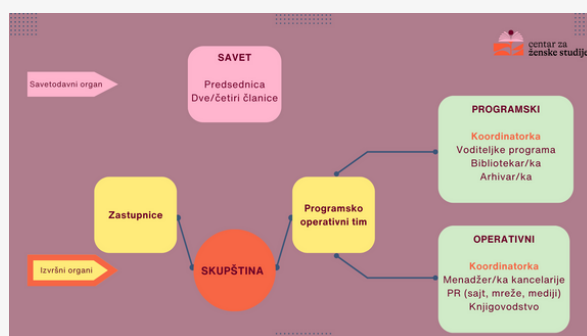
Izveštaj o radu Udruženja „Centar za ženske studije“ iz Beograda (u daljem tekstu: CŽS) se odnosi na period od 01.01.2023 – 31.12.2023. godine i predstavlja pregled rada organizacije u toku 2023. godine u programskom, projektnom, organizacionom, finansijskom i resursnom smislu.

Rad Centra za ženske studije, angažmani zaposlenih i sprovođenje aktivnosti omogućene su kroz institucionalne podrške Fondacije Trag i Rekonstrukcije ženski fond. Partneri i donatori/ke u toku 2023. godine bili su i fondacija Kvinna till Kvinna.

U 2023. godini, Centar za ženske studije je programski i organizaciono radio naimplementaciji procesa transformacije organizacije započetog u 2022. godini, a koji se vodi sve vreme implementacijom Strateškog plana za period od 2022. do 2025. godine.

Osvrtom na mesece iza nas, koje ćemo predstaviti u ovom godišnjem izveštaju, možemo reći da smo proces smene generacija na poziciji zakonske zastupnice, implementaciji novih dokumenata (Statuta i Pravilnika o sistematizaciji pozicija), postavci koordinatorki u okviru novih programskih pravaca, rad na komunikacionoj i fandrejzing strategiji, uspešno implementirale.

Paralelno smo prolazile kroz proces organizacione i finansijske procene od strane fondacije Kvinna till Kvinna radi potencijalne podrške u narednom periodu koja je uspešno završena i finalizirana budućom dvogodišnjom podrškom, a kao jedan od rezultata proistekao je i grafički organogram koji šaljemo uz ovaj izveštaj.

Takođe, prvi put kao organizacija smo imale institucionalnu reviziju koja je sprovedena i finalizirana odlično i bez primedbi.

Sprovele smo i program "Briga o sebi" koji je na više nivoa bio izazovan za nas, u prvim momentima čak i težak, ali i divna prilika da upoznamo malo bolje sebe, jedna drugu i naše potrebe.

Najpre smo dosta dugo odlagale da koristimo sredstva iz tog fonda, a onda, nakon ravnomerne podele sredstava medju koleginicama, učile zapravo šta je sve briga o sebi i šta ona podrazumeva i na šta se ta sredstva "mogu trošiti". Možemo reći da smo na kraju zahvalne na celoj ideji i podršci Trag fondacije jer smo proširile sebe dovoljno da stvorimo prostor i za puteve davanja, što svakako radimo, ali i primanja i svesnosti da moramo i same sebi biti važne.

Neodvojivo smo radile i na aktivnostima u okviru programskih pravaca i u nastavku ćemo dati kratak pregled.

OPERATIVNI TIM:

Lara Končar – programska koordinatorka i voditeljka programa
Proizvodnja znanja

Marijana Stojčić – voditeljka programa Deljenje znanja

Ana Krstić – voditeljka programa Akcija i PR menadžerka

Slađana Jeremić – saradnica na realizaciji programskih pravaca i aktivnosti

Mirela Šantić – operativna koordinatorka

Vajka Anđelković – finansije

Dara Šljukić – urednica web stranice

ZASTUPNICE:

Ana Krstić
Mirela Šantić

SAVET ČŽS:

Ivona Gvozdenović
Dženet Koko
Marija Radoman

Projekti

U toku 2023. godine CŽS je nastavio da razvija svoj bogati programski rad kroz tri programa: proizvodnja znanja, deljenje znanja, i akcija.

Projekti koje smo realizovale kroz programe:

PROGRAMSKI PRAVAC „PROIZVODNJA ZNANJA“

„Suprotstavljanje nazadovanju rodne ravnopravnosti u Srbiji – iskustva feminističkih i kvir aktivistkinja“

U okviru programskog pravca "Proizvodnja znanja" uspešno je realizovan istraživački projekat „Suprotstavljanje nazadovanju rodne ravnopravnosti u Srbiji – iskustva feminističkih i kvir aktivistkinja“ koji je sproveden u partnerstvu sa fondacijom Kvinna till Kvinna, a uz podršku Instituta za razvojne studije (Institute for development studies – IDS, UK) i Švedske agencije za međunarodni razvoj i saradnju (Swedish International Development Cooperation Agency – SIDA).

Cilj istraživanja je bio da se mapiraju antirodne politike i razumeju faktori koji oblikuju organizovanje, savezništva i raslojavanja unutar feminističkog i queer pokreta, sa posebnim fokusom na sužavanje demokratskog prostora i period pandemije u savremenoj Srbiji. Istraživački tim Centra za ženske studije bavio se prikupljanjem i analizom medijske građe i sproveo je 12 polustrukturiranih intervjua sa aktivistkinjama iz Srbije. Rezultati analize medija objavljeni su u vidu naučnog članka pod naslovom "Antirodni diskursi u medijima u Srbiji" u časopisu CM: Communication and Media, a koji je dostupan i u engleskoj verziji. Analiza sprovedenih intervjua je pridružena godišnjem izveštaju fondacije Kvinna till Kvinna. Rezultati istraživanja predstavljeni su na internacionalnoj konferenciji "Anti-Feminist Backlash in the Global South: Cross-Regional Discussions, Strategies, and Innovative Practices" u Bejrutu, a koju je organizovao The Arab Institute for Women, kao i u okviru zatvorenih internacionalnih ekspertskih sastanaka pod nazivom "Religious Fundamentalisms and Backlash against Gender Justice: Situating Feminist Activism in the Global South" koje je organizovao Institut za razvojne studije (IDS). Sa ciljem povećanja vidljivosti istraživanja, rezultati su predstavljeni i široj javnosti u vidu kampanje #counteringenderbacklash, kroz medijske tekstove, i u okviru online događaja "Feministički odgovor(i) na uticaj antirodnih politika u savremenoj Srbiji: teorija, mediji, institucije i aktivizam".

“International Marxist Feminist Conference: Body, Work and Care in Contemporary Digital Capitalism”

U okviru konferencije “International MarxistFeminist Conference: Body, Work and Care in Contemporary Digital Capitalism”, koja je održana u Varšavi od 16-18. novembra 2023. godine, u okviru panela „(Post)Pandemic Capitalism and Emancipation”; predstavljeni su rezultati istraživanja „Vratiti svoje vrijeme: Istraživanje o raspod(j)eli kućnog rada među milenijalkama i zedovkama”.

Iako je ovaj projekat uspešno realizovan u prethodnim godinama, ČŽS je nastavio sa naporima da podiže svest o ovoj temi i da utiče na javnost kako kroz konferencije tako i kroz medije. Takođe, o ovoj temi se govorilo ove godine i u okviru medija: podkasta “Tampon zona”, u emisiji “Među nama”, i u okviru jutarnjeg programa na televiziji “Prva”.

„Fem.Com(ics): reprezentacija rodni uloga u savremenom autorskom stripu u Srbiji”

Tokom decembra meseca dogovorena je saradnja za istraživački projekat pod nazivom “Fem.Com(ics): reprezentacija rodni uloga u savremenom autorskom stripu u Srbiji”, koji će biti realizovan u 2024. godini zajedno sa partnerskim organizacijama KomunikArt, Stripotetke i Minibookvica, a koji je početkom 2024. godine odobren i podržan od strane Hartefact fonda.

PROGRAMSKI PRAVAC „DELJENJE ZNANJA“

Studije feminizma

U okviru Studija feminizma (SF) realizovan je jednogodišnji obrazovni program u periodu od aprila do decembra 2023. godine. Kurs je organizovan u hibridnoj formi (online i offline) i uspešno ga je završilo 36 polaznika/ca iz Beograda, Srbije i regiona (Hrvatske, BiH i Crne Gore). Tokom celokupnog kursa održano je ukupno 31 predavanje u kojima je učestvovalo 28 predavačica.

U prvom semestru pored osnovnog kursa CŽS-a, program je obuhvatao i obrazovni modul „Feministička medijska kultura: proizvodnja roda“ koji je sproveden u saradnji sa organizacijom BeFem, dok je u drugom semestru, pored osnovnog kursa, sproveden i modul „Antifašizam i rod: istorija, sećanje i savremene političke borbe“ u saradnji sa Institutom za filozofiju i društvenu teoriju (IFDT) i Centrom za primenjenu istoriju (CPI).

Cilj Studija feminizma je bio da pruži polaznicama/ima osnovna znanja o feminizmu i istoriji pokreta, ali i da im ponudi širi okvir putem kojeg bi mogli da kritički razmišljaju o društvenim pojavama i pristupaju pitanjima roda na celovit i kompleksan način. U prvom semestru u okviru osnovnog kursa CŽS-a pod nazivom „SlobodNe – Istorija i osnovni pojmovi feminizma u akciji“, fokus je bio prvenstveno na razjašnjavanju temeljnih feminističkih teorijskih koncepata i prenošenju teorijskog znanja. U drugom semestru, u okviru osnovnog kursa pod nazivom „Sve su progresivne borbe naše borbe – feministička savezništva i srodni pokreti“, fokus je bio na tački povezivanja feminizma i drugih progresivnih pokreta, načinima na koji se kroz pitanja roda prelamaju različita društvena pitanja i uticaj neoliberalnog ekonomskog modela (radničko organizovanje i sindikalna borba, položaj marginalizovanih grupa na primeru romske manjine, ekonomija nege i brige, ekološka pitanja i pitanja stanovanja, antifašizam, nekad i danas), kao i aktivističkim odgovorima.

Sastavni deo obrazovnog programa i jedan od uslova za dobijanje sertifikata o završenim studijama, bio je i praktičan grupni rad. Polaznicama/ima su ponuđene četiri tematske celine (Kultura i mediji, Feminizam u upotrebi, Feminizam danas, Antifašizam, nekad i danas) u okviru kojih su odabrale/i teme i formu u kojoj će biti obrađivane. Grupe su tako uz mentorsku podršku obrađivale relevantna pitanja u različitim formama koje bi bili prijemčive široj javnosti (tekstovi za blog, video materijali, mini istraživanja, podcasti, vizuelni sadržaji za društvene mreže, intervjui...). Završni radovi objavljeni su na sajtu Centra za ženske studije u okviru sekcije “Studentski radovi” a potom i promovisani na društvenim mrežama.

Critical Analysis: Perspectives on Pacifism – Old and New

U periodu od 22. do 26. maja 2023. godine u Međuniverzitetskom centru (IUC) u Dubrovniku, Centar za ženske studije je u saradnji sa Odsekom za ženske, rodne i studije seksualnosti na Rutgersu, državnom univerzitetu u Nju Džersiju (Department for Women's, Gender and Sexuality Studies, Rutgers, The State University of New Jersey), Fakultetom za medije i komunikaciju i Singidunum Univerzitetom iz Beograda, kao i Koalicijom za seksualna i zdravstvena prava marginalizovanih zajednica – MARGINA iz Skopja (Коалиција сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници МАРГИНИ) održao kurs pod nazivom Critical Analysis: Perspectives on Pacifism – Old and New na kojem je učestvovalo 17 članica/ova međunarodne akademske zajednice.

Feminist No Borders Summer School

Od 14. do 18. juna 2023. godine u Novom Sadu, održana je letnja škola Feminist No Borders Summer School, na temu: abolicionistička briga.

Feminist No Borders Summer School je nezavisno-aktivistički edukativni program koji je pokrenuo Fac_research. Škola se održava već šest godina u Atini i na više lokacija u svetu, a ove godine je po prvi put organizovana i u Srbiji. U organizaciji su učestvovale lokalne aktivistkinje Vanja Petrović i Laura Pejak u saradnji sa Centrom za ženske studije i Kuhinjom solidarnosti NS, a otvorena kuhinja Crna kuća u Novom sadu pomogla je prikupljanje donacija. CŽS se nalazio u ulozi volonterske podrške u sledećim aktivnostima:

- kreiranje i razvijanje programa,
- podrška i povećanje vidljivosti škole putem svih resursa Centra (društvene mreže, mejling liste, website),
- selekcija učesnica/ka i tehničko-logistička podrška.

PROGRAMSKI PRAVAC „AKCIJA”

Budućnost u učionici Centra

U drugoj polovini 2022. godine je započeo, a u 2023. godini završen projekat Budućnost u učionici Centra.

U pitanju je bio pilot projekat, odnosno prva crowdfunding kampanja koju smo pokrenule u Centru za ženske studije i koja se simbolično preklapila sa obeležavanjem tridesetogodišnjice organizacije. Smer, namera i tema kampanje išli su u pravcu približavanja rada CŽSa široj zajednici, pre svega dobnom mlađoj generaciji, kao i radoznalost za uvidom, kakva je zainteresovanost za ovakav vid angažovanja, komunikacije i podrške. Vođene time da naša priča putem kampanje ostavi utisak na svaku osobu kojoj se obraćamo, odlučile smo se da pokrenemo izradu feminističkog stripa kao deo projekta koji bi simbolično predstavljao most između svega do sada postignutog i naših težnji u budućnosti. Došle smo do pozitivnih rezultata u aspektima koji su prethodili kao ideja, na šta smo posebno ponosne i zahvalne.

Nakon što smo prikupile sredstva putem crowdfunding kampanje krenule smo sa izradom stripa. Strip pod nazivom Tačka ključaka: Ka feminističkoj utopiji se pokazao kao odličan način za postizanje postavljenog cilja jer smo dobile pozitivne komentare i uspele da stignemo do mlađe generacije tako što smo delile strip na mestima koja su njima pristupačna. Takođe smo učestvovali i na tribini u okviru WomCom konferencije u Novom Sadu, na kojoj smo govorile o značaju autorki u stripu.

PDF verziju okačile smo na naš sajt, kako bi bila svima dostupna.

Od teorije do prakse u feminističkom pokretu: Kako se organizovati?

Tokom 2023. godine zajedno sa Alternativnim centrom za devojke iz Kruševca organizovale smo četvorodnevnu feminističku edukaciju pod nazivom Od teorije do prakse u feminističkom pokretu: Kako se organizovati?.

Ideja ove edukacije je potekla od toga što smo, kao aktivistkinje koje učestvuju u organizaciji 8.marta, uvidele da nam nedostaju nove generacije u feminističkom pokretu. Naša odluka da organizujemo edukaciju za 20 mladih osoba je primarno bila usmerena na alumnistkinje obe organizacije kao i sve žene/osobe koje imaju feminističko predznanje. Nakon edukacije učesnice su se podelile u 7 grupa i svaka grupa je organizovala direktnu akciju (tribinu, performans, edukativnu radionicu), a vidljivost ovih akcija je podržana promocijom na društvenim mrežama obe organizacije.

ALUMNISTKINJE CENTRA ZA ŽENSKÉ STUDIJE

Podržano sredstvima Rekonstrukcije ženski fond
Voditeljka: Milica Vasiljić i Ana Krstić

Tokom 2023. godine smo radile na daljem razvoju saradnje sa alumnistkinjama, koja je ovog puta podrazumevala istraživanje mentorskih programa za alumnistkinje, kao i analizi zainteresovanosti alumnistkinja za oblike saradnje sa CŽS-om. U tom cilju smo istražile kako funkcionišu alumni grupe u 10 različitih organizacija. Nakon toga smo sprovele istraživanje mentorskih programa kroz konsultacije sa dve organizacije koje imaju razvijene mentorske programe. Kako bismo se bolje upoznale sa alumnistkinjama i njihovim radom, prikupile smo i sistematizovale informacije koje su sa nama podelile o sebi, i predstavile smo njihov rad široj publici u okviru promocije na društvenim mrežama #alumniczs. Prikupljene informacije i sastanci pomogli su nam da istražimo koji je njihov stepen zainteresovanosti i kakvu vrstu odnosa bi htele da imaju u budućnosti sa CŽS-om. Pored toga, osnovana je alumni mejling lista kojom su alumnistkinje redovno obavestavane o, i pozivane da se pridruže aktivnostima i događajima CŽS-a.

Organizovana su i dva predavanja za njih kako bi se međusobno povezale. Predavanje koje smo organizovale u aprilu na temu Feministički odgovor(i) na uticaj antirodnih politika u savremenoj Srbiji: teorija, mediji, institucije i aktivizam, bila je prva prilika da alumnistkinje razgovaraju u 2023. godini i da se upoznaju sa trenutnim polaznicama.

Susretom sa nazivom Borbene feminističke politike u našem kontekstu, koji je organizovan u okviru 16 dana aktivizma, završen je program Studija feminizma u decembru i obezbeđena prilika da trenutne polaznice programa i alumnistkinje razgovaraju o mogućim povezivanjima i saradnjama.

MEĐUNARODNE POSETE

U periodu od 19. do 21. oktobra 2023. godine programsko-operativni tim obavio je studijsku posetu organizacijama u Zagrebu, tokom koje su organizovani susreti sa neformalnim feminističkim kolektivom „Faktiv“, Bazom za radničku inicijativu i demokratizaciju (BRID) i neformalnim feminističkim kolektivom KATA. Odabrane su i posećene su one organizacije čije aktivnosti i zalaganja mogu pomoći razvijanju i informisanju programskih pravaca Centra za ženske studije.

Tokom studijskih poseta najviše pažnje je posvećeno pitanjima (samo)organizovanja, lokalnog i regionalnog umrežavanja, mogućim savezništvima sa drugim levičarskim progresivnim pokretima i organizacijama, metodima i pristupima kojima se koristimo u aktivističkim, predavačkim i istraživačkim aktivnostima, kao i pitanjima mobilizacije šire zajednice i održivosti.

Program organizacije rada

Nakon usvojenog novog Statuta organizacije, kao i pratećih dokumenata, u 2023. godini proces restrukturiranja organizacije je nastavljen i uveden u završnu fazu. Osnovan je Savet Centra za ženske studije, kao nezavisno i savetodavno telo koji trenutno čine tri članice: Marija Radoman, Ivona Gvozdenović i Dženet Koko. Savet je oformljen tako da svaka članica poseduje ekspertska znanja koja mogu pomoći radu i održivosti organizacije a u oblasti nauke, fundraising-a i organizacionog razvoja, i aktivizma.

Programski tim CŽS-a proširen je za dve nove saradnice, Slađanu Jeremić i Marijanu Stojčić, koje su postale i članice Programsko-operativnog tima. Marijana Stojčić je došla na poziciju koordinatorke programskog pravca „Deljenje znanja” dok je Slađana primarno bila u ulozi asistentkinje i tehničke podrške, ali je takođe preuzimala zadatke iz svih ostalih programskih pravaca – “Proizvodnja znanja” i “Akcija”.

Konačno, proces realizacije i usvajanja novih internih dokumenata je nastavljen te su napisane Fandrejzing i Komunikaciona strategija za 2024. godinu, uz mentorsku i ekspertsku podršku Jelene Vasiljević.

Ulazak u finalizaciju procesa transformacije organizacione strukture i kreiranje/usvajanje internih dokumenata smatra se posebno značajnim jer doprinosi stabilnom razvoju organizacije i njenoj održivosti u smislu ostvarenja strateških ciljeva i daljem razvijanju programskih pravaca.

U organizaciji smo novim procesom rada nakon restrukturiranja uvele i celogodišnji rad na kreiranju godišnjeg i internih kvartalnih planova rada, a u cilju detaljnijeg planiranja pojedinačnih aktivnosti, podele zaduženja i rokova, te mapiranja potreba organizacije. Kvartalni planovi rada sastoje se iz organizacionog dela koji se odnosi na operativne aktivnosti vezane za celu organizaciju i programskog dela koji se odnosi na planiranje pojedinačnih programa. Na ovaj način operativni tim teži da istovremeno odgovori na aktuelne okolnosti i teme, ali i da planira dugoročnije aktivnosti.

Sve aktivnosti se prate na mesečnom nivou u vidu kratkih, internih, mesečnih izveštaja koje popunjavaju sve članice operativnog tima.

Nekako je ceo proces transformacije organizacije uticao, kako na nas u njoj, tako i na pristup u radu. Možemo reći da smo kao organizacija znatno više celovitija na nivou strukture, smernica, odgovornosti i ovlašćenja, a opet sa dovoljnom dozom dobrih i prijateljskih odnosa među nama u njoj.

Drugačiji sistem, koji jeste podrazumevao i birokratizaciju mnogih stvari, je olakšao rad u smislu da su jasnije pozicije, promene na njima, sistem podrške ukoliko je potreban, odnosi među izvršnim i operativnim organima i proširena mreža saradnica/ka i naše veštine.

U programskom smislu, same metodologije nisu trpele velike promene, ali dozvoljavaju dovoljno fleksibilnosti da se prati političko i tehnološko stanje, i da se prilagođavamo.

VIDLJIVOST ORGANIZACIJE

Podaci sa društvenih mreža za 2023.godinu:

Facebook:

Reach: 72 400
Followers: 3 700

Instagram:

Reach: 63 900
Followers: 3 711

YouTube:

Followers: 190
Broj videa: 20
Pregledi: 4 591

Pored navedenih podataka sa društvenih mreža, važan resurs i instrument vidljivosti organizacije je i **sajt**.

Pored redovnog tehničkog održavanja i unapređivanja, najznačajniji rad na sajtu 2023. godine predstavljao je prevod sadržaja na engleski jezik. Sve najvažnije stranice, kao što su opisi organizacije, strana o legatu Žarane Papić i opisi programa Centra prevedeni su na engleski jezik i postavljeni na englesku verziju sajta u toku jeseni, a u novembru je započet i proces prevođenja pojedinačnih postova.

U toku godine objavljeno je ukupno 26 postova o tekućim i završenim projektima, relevantnim vestima i pozivima. Za ove postove odrađena je i SEO optimizacija, određene stranice su vizuelno unapređene, a na sajt su postavljeni i prelomljeni izveštaj o radu za 2022. godinu i organogram organizacije.

U prvoj polovini godine odrađen je prelom akademskog rada i rezultata jednog od projekata Centra, „Anti-gender discourse in Serbian media“. Rad je potom objavljen na sajtu. U istom periodu odrađen je i prelom brošure, odnosno kurikuluma Studija feminizma za dva kursa prvog semestra – „SlobodNa – Istorija i osnovni pojmovi feminizma u akciji“ i „Feministička medijska kultura: proizvodnja roda“.

Na jesen je odrađen i prelom kurseva drugog semestra – „Antifašizam i rod: istorija, sećanje i savremene političke borbe“ i „Sve su progresivne borbe naše borbe: Feministička savezništva i srodni pokreti“. Krajem godine započeto je i postavljanje studentskih radova najnovije generacije Studija feminizma na sajt.

U toku 2023. godine, uvek vredna pomena je i **naša biblioteka**. Redovan rad na ažuriranju u okviru baze COBISS, komunikacija sa studentkinjama i susreti – nastavljeni su i u ovoj godini.

U odnosu na prethodne godine u 2023. je bio malo povećan broj doktorantkinja i žena sa akademije. Jedan od primera je inicijativa prof. Aleksandre Popin sa državnog fakulteta u Novom Pazaru, katedra za srpski jezik i književnost koja nas je kontaktirala sa idejom da se neka izdanja i poglavlja nadju u biblioteci katedre. Nekoliko knjiga je prosleđeno i nastavlja se dalje.

PARTNERSTVA

Centar za ženske studije je tokom 2023. godine uspostavio više novih saradnji sa različitim institucijama, organizacijama, neformalnim kolektivima i pojedinkama, a i ove godine nastavljene su mnoge višegodišnje saradnje.

1) Potpisan je Sporazum o saradnji sa Centrom za karijerni razvoj Fakulteta Političkih nauka u Beogradu u cilju realizacije stručnih praksi studenata i studentkinja osnovnih i master studija Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu.

2) Potpisan je Memorandum o saradnji sa Udruženjem za radna prava žena – Roza, iz Zrenjanina.

3) Tokom studijske posete Zagrebu, diskutovano je o saradnjama sa neformalnim feminističkim kolektivom Faktiv, Bazom za radničku inicijativu i demokratizaciju (BRID) i Neformalnim feminističkim kolektivom KATA, a koje će biti realizovane u narednom periodu u cilju razvijanja programskih pravaca CŽS-a.

4) Kroz realizaciju dvosemestralnog programa Studije feminizma (SF), pored postojećih saradnji, program je realizovan i sa Institutom za filozofiju i društvenu teoriju u Beogradu i Centrom za primenjenu istoriju (CPI).

5) Kroz prijave na projektne konkurse u cilju realizacije zajedničkih projektnih aktivnosti, dogovorene su saradnje sa organizacijama: Asocijacija Spektra (Podgorica), Koalicijom "Margini" (Skopje), Centrom za politike emancipacije (CPE) i Udruženjem Krokodil iz Beograda.

6) U okviru realizacije feminističke letnje škole Feminist No Borders Summer School u Novom Sadu ostvarena je saradnja sa Feminist Autonomous Centre for research (Grčka), Kuhinjom solidarnosti i Crnom kućom iz Novog Sada, a u cilju solidarnog sprovođenja aktivnosti škole.

7) Dogovorena je saradnja sa agencijom KomunikArt, portalom MiniBookvica i kolektivom Stripotetke koja će biti realizovana u cilju sprovođenja aktivnosti u okviru projekta Fem.Com(ics): reprezentacija rodних uloga u savremenom autorskom stripu u Srbiji.

8) Kroz projekat Od teorije do prakse u feminističkom pokretu: Kako se organizovati? nastavljena je saradnja sa Alternativnim Centrom za devojke iz Kruševca.

9) Ne manje značajne jesu i saradnje sa pojedinkama. Tokom 2023. godine studentkinja Giuliana Ventura sa Univerziteta u Bolonji obavila je svoju studentsku praksu u Centru za ženske studije tokom tromesečnog boravka, a u okviru programa „Erasmus+ – Mobility for Traineeship“. Istraživačica Frosina Kruškarovska će u 2024. godine obaviti deo svog istraživanja o anti-rodnim politikama, a uz podršku Centra za ženske studije.

10) Konačno i ove godine nastavljene su dugogodišnje saradnje.

10.1) Sa organizacijom BeFem i ove godine je sproveden obrazovni kurs u okviru Studija feminizma (SF), a kako su naše predavačice i saradnice i aktivistkinje ženskog pokreta, redovna je i saradnja sa ženskim grupama.

10.2) U okviru saradnje sa fondacijom Trag, nastavile smo saradnju i dobile nastavak podrške i za narednu godinu.

10.3) U debatama i razgovorima sa čitavim nizom pojedinki iz feminističkog, ekološkog, progresivnih pokreta kao što su Incijativa A-11, Solidarna kuhinja, Pravo na vodu, Združena akcija Krov nad glavom, Studentski kulturni centar Novi Sad.

10.4) Kontinuiranu saradnju na kursu Feministička kritička analiza imamo sa Inter Univerzitetskim Centrom Dubrovnik i sa Odeljenjem za Ženske, Rodne i Studije seksualnosti Rutgers Univerziteta iz Nju Džersija, kao i sa Fakultetom za medije i komunikacije iz Beograda.

10.5) I ove godine nastavljena je saradnja sa fondacijom Kvinna till Kvinna.

FINANSIJSKI IZVEŠTAJ

Finansijski izveštaj CŽS pripremljen je u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu, kojim se uređuju uslovi i načini vođenja poslovnih knjiga, priznavanje i procena prihoda i rashoda, sastavljanje, predstavljanje, dostavljanje i objavljivanje finansijskih izveštaja u skladu sa zakonskim propisima. Bilans godišnjeg stanja rada CŽS dostupan je i na sajtu APRa. Donatori i projektni partneri CŽS u 2023. godini:

Fondacija Trag: (39.000,00 USD) / OAK
Rekonstrukcija ženski Fond: (1.042.800,00 RSD)
Kvinna till Kvinna 2022/2023: (8.500,00£) /SIDA
Kvinna till Kvinna: (25.254,00 EUR)/SIDA
Fundrezing kampanja: (201.047.07 RSD)

SAVET CŽS-A

U toku oktobra meseca 2023., nakon glasanja članica Skupštine CŽSa da u Savet pozovemo Ivonu Gvozdrenović, Dženet Koko i Mariju Radoman, organizovale smo susret uživo kako bi se dogovorile o daljim koracima i radu.

Savet kao nezavisno telo je prvi put uveden u procesu restrukturiranja organizacije, pa je i za nas celokupna procedura bila nepoznata. Aktivno učešće članica Skupštine je bilo izuzetno dragoceno, i nastavlja se i dalje. Za sada, dogovorena je dinamika da se izrade smernice rada koje će pripremiti operativni tim, a zatim će članice Saveta raditi na daljem razvijanju.

Nama su uvek važni i vredni pomena i komentari, citati ljudi sa kojima radimo:

“ Ali ima onih koji se trude da održe ravnotežu u Sili! ”

Instagram story, komentar na strip

“ Hvala Alternativnom centru za devojke i Centru za ženske studije za fenomenalan seminar, još se sležu utisci. Hvala i svim devojkaama koje su pokazale šta je prava solidarnost. ”

Instagram story, komentar učesnice edukativne radionice „Od teorije do prakse u feminističkom pokretu: Kako se organizovati”

“ Bravo!!! Sjajna inicijativa, Centar za ženske studije i Holandska ambasada! ”

Instagram komentar na objavljivanje murala Mitri Mitrović

Iz pismenih evaluacija Studija feminizma:

Šta misliš da si dobio/la na Studijama feminizma? Navedi dve najvažnije stvari koje si ovde naučio/la*

“ Šire feminističko obrazovanje u globalu, i veru da možemo zajedno da menjamo svet na bolje. ”

“ Shvatila sam koliko je za moj dalji rad bitna i teorija, uporedo sa radom na terenu. Takodje sam shvatila da ipak nisam dovoljno znala o feminizmu i kroz ove studije sam stekla mnoga nova saznanja o toj temi. ”

“ Studij feminizma je bio jako opširan studij što je i shodno tematici. Pogledom na početak SF čini mi se da je to jako dug period koji je potrebno procesuirati. SF otvorio je neka nova poglavlja znanja, otvorio je neka nova kritička promišljanja, otvorio neke nove perspektive i poglede. ”

Prilozi i linkovi

[Koga je patrijarh nazvao "bedom" i "jadnicom"? Euronews Serbia.](#)

[Trans osobe i feministkinje u sukobu. Zašto? | Nađa Bobičić, Matija Stefanović | Mi danas. K1 Televizija.](#)

Facebook: <https://www.facebook.com/CentarzaZenskeStudije/>

Instagram: <https://www.instagram.com/zenskestudije/>

YouTube: <https://www.youtube.com/channel/UCzGImBS1742NdqonnftZVQg>

Izveštaj podnose:

Mirela Šantić, operativna koordinatorica i zastupnica CŽS
Lara Končar, programska koordinatorica
Ana Krstić, zakonska zastupnica